

Nordfjella og Fjellheimen Villreinnemnd

Norges vassdrags- og energidirektorat
Konsesjonsavdelingen
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Deres ref.:
NVE 200703928-36 kv/jaa
Arkiv: 312/073

Deres dato:
04.03.2009

Vår ref.:
10-N/09-PAK/SWB

Vår dato:
26.05.2009

HØRINGSSVAR, ØSTFOLD ENERGI PRODUKSJON VEDR. KONSESJON FOR BYGGING AV GRAVDALEN KRAFTVERK OG KRAFTLINJE MELLOM GRAVDALEN OG STUVANE – LÆRDALSVASSDRAGET – LÆRDAL KOMMUNE

Saksopplysninger

Østfold Energi har søkt om konsesjon for bygging av kraftverk i Gravdalen, ca 5 km nord for Kvevassmagasinet i Nordfjella villreinområde. Videre er det søkt om bygging av 66 kV kraftlinje fra Gravdalen og nordover til Stuvane kraftverk med tre alternative kraftledningstraséer: T-1 med jordkabel ned mot brotet til Øyridalen og følger denne til Øyri, T-2 med jordkabel som foregående, deretter luftspenn langs vestsiden av Rossenosi og videre til Øyri, T-3 med luftspenn som følger anleggsvegen til Øydalen og avskjærer fjellet på sørsiden av Rossenosi. Inngrepet må sees i sammenheng med anleggstrafikk i forbindelse med rehabilitering av Dam Kvevotni som vil foregå i sommersesongen over en treårsperiode. Omsøkte tiltak berører villreines kalvingsområde der Gravdalen utgjør den nordligste trekktraséen mellom fjelltangene som strekker seg ut mot hoveddalføret.

Forholdet til overordnede planer

Lærdal kommune har sluttet seg til Felles *kommunedelplan for villrein i Nordfjella/Hardangervidda villreinområde*, vedtatt i Lærdal kommunestyre, den 18.12.97. Planen er ikke rullert. Formålet er å sikre villreinen tilfredsstillende leveforhold i fjellområdet mellom rv 52 og Bergensbanen/kommunegrense mot Eidfjord. Oppføring av nybygg er regulert gjennom utfyllende forskrifter, mens det under pkt.4, Retningslinjer for LNF-villreinområde, står at det ikke vil være tillatt med inngrep eller tiltak som vesentlig kan virke negativt på levevilkårene for villrein. Dersom ikke retningslinjene blir fulgt opp, slik at hovedmålet med planen i vesentlig grad blir svekket, bør kommunen regulere viktige trekk-, kalvings- og vinterbeiteområder til spesialområde naturvern. Denne planen er ikke nevnt i konsesjonssøknaden under vurderinga av forholdet til berørt planverk, noe som må sees som en vesentlig mangel i søknaden..

For å bidra til å nå FN's mål om å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010, ble det i 2003 igangsatt en sentralinitiert planprosess, *Villrein og Samfunn*, der en bredt sammensatt rådgivningsgruppe hadde gjennomgang av dagens kunnskapsgrunnlag og kom med en rekke tilrådinger som er knyttet opp til Norges Forskningsråds program "Landskap i endring": *Biologiske og samfunnsmessige kriterier for en bærekraftig villreinforvaltning*. Arbeidet resulterte i viktige arealpolitiske føringer som er tatt inn i St.meld.nr. 21, 2004-2005, der det står at villrein skal sikres sentral plass i norsk fjellfauna gjennom regionale planer og etablering av europeiske regioner og nasjonale villreinområder. Nordfjella har fått status som nasjonalt villreinområde i region sør.

I brev av 12. april 2007, signert miljøvernministeren, går det fram at berørte fylkeskommuner skal utarbeide fylkesdelplaner som vil bli retningsgivende for kommunal planlegging og gi føringer for statlig og fylkeskommunal sektorplanlegging innen våre nasjonale villreinområder. Fylkesdelplanen for Nordfjella er i oppstartsfasen og skal omfatte samlede bruks- og verneinteresser.

Villreinfaglig vurdering.

Omsøkte tiltak må sees i sammenheng med søknad om planendring for regulering av Finnebuvatnet, jf. villreinnemndas høringsuttalelse av 28.07.2008, rehabilitering av Dam Kvevatni og tidligere vassdragsreguleringer i Nordfjella der Aurlandsreguleringene med Nyhellermagasinet står sentralt.

Nyhellermagasinet som har et areal på 20 km², ligger kun tre km sør for Kvevassmagasinet og har ført til at et knutepunkt med nord-sydlig og øst-vestlig villreintrekk er lagt under vann. I tillegg til neddemt areal har det blitt store lesener som villreinen har vanskelig for å benytte. Etter en 10 års observasjonsperiode, ble det i 1993 avsagt skjønnsrettsdom i Gulating lagmannsrett der regulanten i tillegg til engangserstatning, ble pålagt å betale årlige erstatningsbeløp i betydelig størrelsesorden. Oppdemninger av denne typen vedrører ikke bare grunneiere som blir direkte berørt, men hele villreinområdet da villreinutvalget må holde lavere bestandsstørrelse, dvs. mindre produksjon og færre fellingstillatelser å fordele.

Kvevassmagasinet avskjærer en viktig øst-vestlig trekktrasé som gikk mellom Flågrunnsvatni og Kvevatnet. I hele fjellområdet fra rv 50 til Øyridalen/Øydalen er det i dag kun passasjen mellom magasinene som er uberørt. Dette området som ligger i høgdelag 15 til 1700 m.o.h. utgjør et godt sommerhabitat som blir brukt av fostringeflokkene etter at de har kalvet på tangene ut mot Lærdalsdalføret. Skruven, Helgenosi, Rossnosi, Finnebuene til Melnosi er sentrale kalvingsområder, noe som bl.a. er dokumentert gjennom pågående GPS- villrein merkeprosjekt. Fjellområder med dype dalskjæringer som Øyridalen og Øydalen er typiske kalvingsområder da dyra kan finne trygghet og ro, samtidig som det er kort veg til ny groe. Disse dalskjæringerne som hindrer dyr i å veksle mellom fjelltangene uten å gå om Gravdalen, viser trekkrutens betydning, noe som også er dokumentert gjennom funn av gamle fangstanlegg.

Det største problemet med omsøkte kraftverk, som skal bygges inn i fjell, knytter seg til anleggsperioden. Sjøl om det blir noe trafikk forbi Gravdalen i forbindelse med rehabilitering av Dam Kvevatni, er det betydelig forskjell på dette og permanent anleggsaktivitet i forbindelse med kraftverket som vil bli bygd i dalbunnen en snau kilometer nedenfor vegen, hvor det også blir anlagt et stort steindeponi. En må forvente at denne aktiviteten vil endre villreines arealbruk i anleggstiden. Forstyrrelsen må dessuten sees i sammenheng med at et større område med masseuttak og anleggstrafikk i tilknytning til rehabilitering av Kvevassdammen også vil gå ut av bruk.

Dersom omsøkte kraftverk blir en realitet, vil elva ut fra Kvevatni få mindre vannføring. Noen mener dette er en fordel for villrein. Det er imidlertid ikke noe problem for rein å finne overganger der den krysser i dag.

For å minimalisere skadevirkningene er det en fordel om brøyting av anleggsvegen skjer seinest mulig. Dette må imidlertid vurderes opp imot ønske om å bli ferdig i løpet av en 2,5 – 3 års periode. Kalvingen foregår i mai med en topp i siste halvdel av måneden. Enkelte simler kan starte allerede i slutten av april, mens andre først kommer i begynnelsen av juni. Lærdal fjellstyre har sagt at brøyting under ingen omstendigheter må starte før 15. juni. 1. juli vil være enda bedre. Høge brøytekanter hindrer rein i å trekke over vegen. I år med store snømengder kan dette avbøtes ved å anlegge skrå hellinger der reinen normalt trekker.

Når det gjelder linjetrasé i forbindelse med evt. kraftverksutbygging, vil alt. T-1 og T-2 bli lagt i kabel fram til brotet mot Øyridalen. Utover anleggsperioden vil dette være et godt miljøalternativ som tar hensyn til villreintrekk. Østfold Energi har sagt at de vil gå inn for alt. T-1, men det knytter seg noe usikkerhet til om de vil kunne føre linjen forbi forsvarrets sprengningsfelt i Øyridalen. Alt. T-2 som er planlagt med luftspenn ut mot dalføret på vestsida av Rossnosi, vil kunne få negativ effekt for drektige simler som har tenkt å kalve i området. Alt. T-3 med luftspenn som følger anleggsvegtraséen, vil forsterke barriereeffekten sommertid og danne en ny barriere om vinteren.

Dette kan føre til at Rossenosi går ut som kalvingsområde. Det vises i denne sammenheng til Reinprosjektet, Norges Forskningsråd, 2002, der undersøkelser fra Nordfjella dokumenterer at andelen lav biomasse var 15-30 ganger større på vindblåste rabber innenfor en avstand på 2,5 km fra kraftledninger eller 5 km fra hyttefelt eller kombinert utbygging i forhold til sammenlignbare områder uten inngrep. Studien viser at villrein foretrekker å holde avstand og vegrer seg for å krysse kraftledninger. Denne konklusjonen er trekt selv om villreinflokker iblandt kan observeres nær kraftlinjer uten å vise noen særlig reaksjon. Dette er i all hovedsak bukkeflokker, og har sammenheng med at bukker er mer oppurtunistiske og lettere blir habituert til stedfaste forstyrrelser.

Verdisetting og vurdering av konsekvens

Villreinnemnda vil understreke hvor høy verdi det berørte området har for villreinstammen i Nordfjella, på bakgrunn av skildringen over (villreinfaglig vurdering). Vi mener at denne verdien ikke kommer tilstrekkelig fram i konsekvensvurderingene som følger konsesjonssøknaden, noe som fører til at konsekvensene av tiltaket blir vurdert for lavt.

Planområdet ligger i et viktig kalvingsområde og har vesentlige trekkveger øst – vest og dessuten trekkveger til og fra kalvings- og oppfostringsområde (se over). Verdien som trekkveg er også større enn en gjennomsnittlig trasé på grunn av at andre, svært viktige trekkveger øst – vest tidligere er avskåret. Fagrapporten for villrein som er laget i samband med konsesjonssøknaden understreker at det er viktig å ta hensyn til både esksterende og planlagte inngrep for å kunne vurdere konsekvensene av nye inngrep. Vi kan likevel ikke se at tidligere kraftutbygginger i Nordfjella er tillagt særlig vekt i konsekvensvurderinga. Vedlagt følger ei utjuping av metodebruken i fagrapport for villrein og konsekvensvurdringa i konsesjonssøknaden. Villreinnemnda mener at en ikke på noen måte kan komme utenom at planområdet er et svært viktig område for villrein og at det dermed bør gies gjennomgående ”stor verdi” i konsekvensvurderinger.

Et hvert inngrep i dette området vil være negativt for villreinen. Så kan en gradere skadeomfanget ut fra ulike alternativ og avbøtende tiltak.

Forslag til vedtak

Søknad om konsesjon for Gravdalen kraftverk må sees i sammenheng med øvrige inngrep i Nordfjella villreinområde. Tiltaket strir imot sentralpolitiske føringer for forvaltning av våre nasjonale villreinområder der den europeiske fjellreinen skal gis prioritet. Nordfjella og Fjellheimen villreinnemnd går i mot utbygging av Gravdalen kraftverk på grunn av tiltaket sin negative konsekvens for bruk av området som kalvingsområde og faren for avskjæring av svært viktige trekkveger.

Dersom det på tross av konsekvensene for villrein blir gitt konsesjon og tillatelse til utbyggingen vil vi be om at det stilles krav til avbøtende tiltak. De viktigste avbøtende tiltakene vil være:

- Valg av traséalternativ T1. Alt. (T3 er det aller verste i villreinsammenheng og vil kunne få svært alvorlige konsekvenser.)
- Avgrensning av anleggsvirksomhet til perioden mellom 1. juli til snøfall, alternativt 15. juni til snøfall dersom dette er nødvendig for å klare å begrense anleggsvirksomheten til 3 år.
- Nedskjæring av brøytekanter på anleggsvegen på kjente krysningpunkt for villrein.

Vedtak

Søknad om konsesjon for Gravdalen kraftverk må sees i sammenheng med øvrige inngrep i Nordfjella villreinområde. Tiltaket strir imot sentralpolitiske føringer for forvaltning av våre nasjonale villreinområder der den europeiske fjellreinen skal gis prioritet. Nordfjella og Fjellheimen villreinnemnd går i mot utbygging av Gravdalen kraftverk på grunn av tiltaket sin negative konsekvens for bruk av området som kalvingsområde og faren for avskjæring av svært viktige trekkveger.

Dersom det på tross av konsekvensene for villrein blir gitt konsesjon og tillatelse til utbyggingen vil vi be om at det stilles krav til avbøtende tiltak. De viktigste avbøtende tiltakene vil være:

- Valg av traséalternativ T1. Alt. (T3 er det aller verste i villreinsammenheng og vil kunne få svært alvorlige konsekvenser.)
- Avgrensning av anleggsvirksomhet til perioden mellom 1. juli til snøfall, alternativt 15. juni til snøfall dersom dette er nødvendig for å klare å begrense anleggsvirksomheten til 3 år.
- Nedskjæring av brøytekanter på anleggsvegen på kjente krysningspunkt for villrein.

Med hilsen

Per Aksel Knudsen
- medl./sekr.-

Siri W. Bøthun
- medl.sekr.-

Martin Lindal
- leder/sign.-

Vedlegg: Vurdering av metode for vurdering av konsekvens for tema villrein i konsekvensvurderinga til konsesjonssøknaden.

Kopi til:

Lærdal kommune, pb. 83, 6886 Lærdal
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, miljøvernavdelinga, 6863 Leikanger
Sogn og Fjordane fylkeskommune, 6863 Leikanger
Villreinutvalget for Nordfjella v/ Lars Nesse, 6888 Borgund
DN, Tungasletta 2, 7485 Trondheim
Miljøverndepartementet, pb. 8013 dep., 0030 Oslo
Villreinrådet, v/ Jan Hageland, 2881 Aust-Torpa